

Biotoprestaurering i Örekilsälven

Länsstyrelsen i Västra Götaland | 010-22 44 000 | lansstyrelsen.se/vastragotaland

Örekilsälven | Munkedals kommun | HARO 110

Bild: Örekilsälvens dalgång. Lars-Olof Ramnelid

Projektområde

Örekilsälven är västkustens största vattendrag norr om Göta älv. Från Kärnjön rinner vattendraget i rakt sydlig riktning genom ett imponerande lövklätt ravinlandskap, sammanstrålar med Munkedalsälven för att sedan passera genom Munkedals tätort innan det rinner ut i Saltkällefjorden i Gullmar. Utmed större delen av denna sträcka, som är ca 1 mil lång, växlar Örekilsälven mellan forsande och strömmande partier, endast avbrutna av mindre områden med lugnare höljor. De sista två kilometrarna mot Saltkällefjorden flyter vattendraget lugnt mellan omväxlande öppna, omväxlande löv- eller barrskogsklädda stränder, som bitvis bildar ytterligare ett ravinlandskap. Örekilsälven anses vara den äldsta "allmänna flottleden" i Sverige och finns dokumenterad redan från 1600-talet. Trots rensningar av sten och block i syfte att underlätta flottningen finns fortfarande goda lekområden och ställvis relativt bra uppväxtplatser för älvens ursprungliga laxstam i delar av älven. Andra arter med stort naturvårdsintresse som förekommer är ål, havsnejonöga, färna och havsöring.

Arealen för Örekilsälvens avrinningsområde strax före sammanflödet med Munkedalsälven är 719 km², medan hela avrinningsområdets areal vid utloppet i Saltkällefjorden omfattar 1338 km². Medelvattenföringen strax uppströms sammanflödet med Munkedalsälven är ca 13 m³/s medan älven vid utloppet i havet har en medelvattenföring på ca 23 m³/s.

Länsstyrelserna

Till följd av de höga natur- och kulturvärdena i och i anslutning till Örekilsälven utgör vattendraget riksintresse för naturvård, kulturmiljövård samt för friluftslivet. Älven utgör också ett Natura 2000-område och är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag.

Naturresevatbildning pågår inom det aktuella projektområdet liksom arbete med att miljöanpassa vattenkraften. Enligt förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraften ska kraftverken inom Örekilsälven omprövas för moderna miljövillkor 2022. Biotoprestaureringsarbeten enligt detta projektförslag har tydliga synergieffekter med både resevatbildningen och moderna miljövillkor inom vattenkraften.

Orsak till åtgärder

Örekilsälven utgör en av de första flottningsledningarna i Sverige. Redan på 1600-talet gav Kronan order om att rensa älven för tryggad flottningsledning. Fortfarande finns tydliga spår av flottningsledningen som upphörde på 1960-talet. Under den mest intensiva perioden fanns 32 sågverk i drift längs en sträcka mindre än en mil, vilket innebar att strömfall och strömsträckor anpassades till flottningsledningen och sågverkens behov. Utöver rensningar är Örekilsälven även påverkad av omgrävningar, omfattande erosionskydd och vattenkraft. Dessa olika vattenverksamheter har lett till en minskad variation i viktiga livsmiljöer för djur och växter, framförallt för de arter som är helt anpassade till sten- och blockrika strömsträckor. Anläggandet av erosionskydden har minskat förutsättningarna för återetablering av vegetation på stränderna.

Den ekologiska statusen samt bevarandet av de särskilda habitat och arter som finns i Örekilsälven är negativt påverkat vilket också framgår av vattenförvaltningens analyser. Behov finns därför att utföra naturvårdsåtgärder för att höja den ekologiska statusen och öka möjligheten att bevara och utveckla miljöerna för hotade och sårbara arter.

Vissa strömsträckor har på senare tid återställts till ett mer naturligt utseende med god utveckling vilket man kunnat se genom ett ökat antal laxungar. Nu planeras ett mer omfattande återställningsarbete.

Vad vi vill förbättra

Länsstyrelsen har som mål att återställa Örekilsälvens biotoper så långt möjligt. Stor hänsyn måste tas till de kulturmiljöer som finns kvar efter flottningsledningen. Målet är att förbättra statusen på relevanta parametrar för det morfologiska tillståndet. Vi förväntar oss att åtgärderna skapar bättre livsmiljöer för vattendragslevande arter och på sikt ger en ökad rekrytering av framförallt lax men även andra arter vars livscykel är beroende av naturliga och levande strömsträckor. De planerade åtgärderna är mycket betydelsefulla i arbetet med att uppnå de miljömål vi har både på nationell och internationell nivå.

Planerade åtgärder och aktiviteter

En preliminär uppskattning gör gällande att den totala ytan som kan komma att påverkas av biotoprestaureringsåtgärder uppgår till ca 9 ha fördelat på en sträcka på ca 8 km. Den typ av åtgärder som främst är aktuell handlar om biotopvård med sten, dels genom återutläggning av befintligt material längs med älvens stränder, dels med okrossad natursten som transporteras till platsen, miljöanpassning av erosionskydd genom att täckning med matjord så att en återetablering av en naturlig strandvegetation möjliggörs samt öppna stängda sidofårar. Omfattningen av åtgärder på respektive delsträcka ska projekteras och avvägas mot allmänna och enskilda intressen. Som ovan nämnts är kulturmiljöintresset en viktig aspekt att väga in.

Planerad uppföljning

Åtgärderna kommer att följas upp genom besiktning eller biotopkartering där relevanta parametrar noteras. Uppföljning av biologin kommer främst ske genom elfiske.

I samverkan med

Projektet kommer ske i samverkan med Munkedals kommun, Örekilsälvens laxfiske och Gullmarns vattenråd.